

บทที่ 2

แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดที่เกี่ยวข้อง

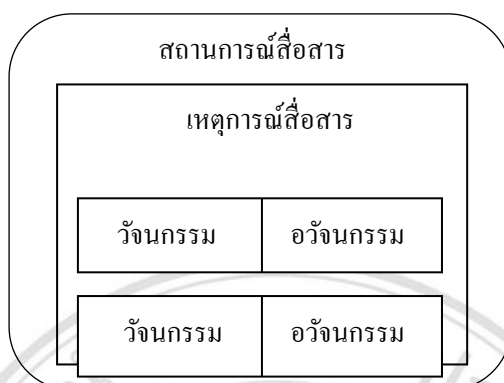
แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในครั้งนี้มี 4 แนวคิด ได้แก่ แนวคิดเรื่องชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร แนวคิดเรื่องวัจนกรรม แนวคิดเรื่องประเภทของสัมพันธสารและ โครงเรื่อง และแนวคิดเรื่องการจัดสรรผลัดการสนทนา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1.1 แนวคิดเรื่องชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร

มูเรียล ซาวิลล์-ทรอยก์ (Muriel Saville-Troike, 2003) ได้เสนอแนวคิดเรื่ององค์ประกอบของการสื่อสารตามแนวชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร โดยกล่าวถึงหน่วยในการสื่อสาร 3 หน่วยดังต่อไปนี้

- 1) สถานการณ์สื่อสาร (communicative situation) หมายถึง บริบทที่ปรากฏในการสื่อสารเช่น การประชุม การเรียนการสอน การสังสรรค์ระหว่างเพื่อน เป็นต้น
- 2) เหตุการณ์สื่อสาร (communicative event) หมายถึง การกระทำเพื่อการสื่อสารเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เหตุการณ์สื่อสาร 1 หน่วย ประกอบด้วยวัจน-อวัจนกรรมที่มีหัวข้อ วัตถุประสงค์ผู้ร่วม เหตุการณ์สื่อสาร หลักการปฏิสัมพันธ์ และบรรทัดฐานการตีความร่วมกัน
- 3) วัจน-อวัจนกรรม (communicative act) หมายถึง การใช้วัจนภาษา (verbal language) และอวัจนภาษา (non-verbal language) ต่างๆ เป็นส่วนประกอบย่อยในเหตุการณ์สื่อสาร

หน่วยการสื่อสารทั้ง 3 หน่วย มีความสัมพันธ์กัน ดังแผนผังต่อไปนี้

ภาพที่ 2.1 แผนผังแสดงความสัมพันธ์ระหว่างสถานการณ์สื่อสาร เหตุการณ์สื่อสาร และวัจน-อวัจนกรรม

(ปรับปรุงจาก อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2544: 184)

จากแผนผังดังกล่าว สถานการณ์สื่อสาร เหตุการณ์สื่อสาร และวัจน-อวัจนกรรม มีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ สถานการณ์สื่อสารเป็นบริบทของเหตุการณ์สื่อสาร เหตุการณ์สื่อสาร แต่ละเหตุการณ์ ประกอบด้วยวัจน-อวัจนกรรม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

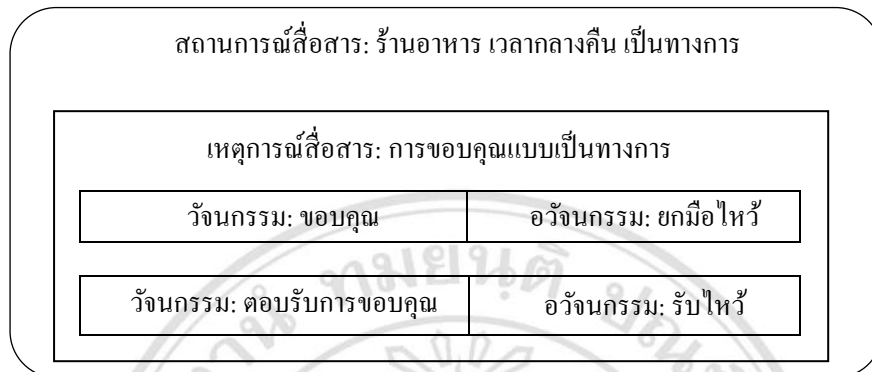
ตัวอย่างที่ 2.1 สถานการณ์สื่อสาร เหตุการณ์สื่อสาร และวัจน-อวัจนกรรม

ประภัสสรากับคุณป้าไปรับประทานอาหารเย็นด้วยกันที่ร้านอาหารแห่งหนึ่ง ซึ่งคุณป้าเป็นคนเลี้ยงอาหารเย็นประภัสสร่า เมื่อรับประทานอาหารเสร็จ ประภัสสร่าจึงกล่าวขอบคุณ

ประภัสสร่า: ขอบพระคุณค่ะ (ยกมือไหว้)

คุณป้า: จ้า (รับไหว้)

ข้อมูลในตัวอย่างนี้นำมาเขียนเป็นแผนผังแสดงสถานการณ์สื่อสาร เหตุการณ์สื่อสาร และ วัจน-อวัจนกรรม ได้ดังนี้

ภาพที่ 2.2 แผนผังแสดงสถานการณ์สื่อสาร เหตุการณ์สื่อสาร และ วัจน-อวัจนกรรม

(ปรับปรุงจาก อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2544: 184)

จากแผนผังดังกล่าว อธิบายได้ดังนี้

1) สถานการณ์สื่อสารเป็นบริบทของเหตุการณ์สื่อสาร และเหตุการณ์สื่อสาร ประกอบด้วยวัจน-อวัจนกรรม 2 ชุด คือ การไหว้ และการรับไหว้

2) สถานการณ์การสื่อสาร ได้แก่ ร้านอาหาร เวลากลางวัน สถานการณ์แบบเป็นทางการ เหตุการณ์การสื่อสาร ได้แก่ การขอบคุณแบบเป็นทางการ สำหรับชุดวัจน-อวัจนกรรม ได้แก่ ชุดที่ 1 คือ ขอบคุณ และการยกมือไหว้ ชุดที่ 2 คือ ตอบรับการขอบคุณ และการรับไหว้

ชาวิลล์-ทรอยก์ (2003: 110) ได้กล่าวถึงสิ่งสำคัญในการวิเคราะห์เหตุการณ์สื่อสาร คือ การบรรยายส่วนประกอบของการสื่อสาร โดยอาศัยองค์ประกอบสำคัญของการสื่อสาร (components of communication) 11 องค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

1) ประเภทของเหตุการณ์ (genre) ได้แก่ รูปแบบของเหตุการณ์สื่อสาร เช่น การทักทาย เรื่องเล่า รายการวิทยุ หรือรายการโทรทัศน์ เป็นต้น

2) หัวข้อ (topic) คือ ประเด็นหลักของเหตุการณ์สื่อสาร เช่น หัวข้อในเหตุการณ์สื่อสาร รายการกัศตาคารบ้านทุ่งในวันที่ 28 พฤศจิกายน 2533 คือ กล้วยตานี

3) วัตถุประสงค์ (purpose) คือ จุดมุ่งหมายของเหตุการณ์สื่อสารในครั้งหนึ่ง

4) เวลาและสถานที่ (setting) คือ สถานที่ และเวลา ที่มีเหตุการณ์สื่อสารเกิดขึ้น

5) **น้ำเสียงและท่าที (key)** ได้แก่ อารมณ์และบรรยากาศที่สื่อสารออกมาจากผู้ร่วมเหตุการณ์ เช่น น้ำเสียง และท่าทีในเหตุการณ์สื่อสารกัตาคารบ้านทุ่งเป็นแบบเป็นกันเอง

6) **ผู้ร่วมเหตุการณ์ (participants)** คือ ผู้ที่มีส่วนร่วมสื่อสารในเหตุการณ์สื่อสาร

7) **รูปแบบการสื่อสาร (message form)** ได้แก่ วัจน-อวัจนภาษาที่ใช้ในเหตุการณ์สื่อสาร

8) **เนื้อหาของการสื่อสาร (message content)** ได้แก่ เนื้อหาสาระที่สื่อสารกันในเหตุการณ์สื่อสารนั้น

9) **ลำดับวัจน-อวัจนกรรม (act sequence)** ได้แก่ การเรียงลำดับวัจน-อวัจนกรรมในเหตุการณ์สื่อสาร

10) **หลักการปฏิสัมพันธ์ (rules for interaction)** ได้แก่ หลักการสื่อสารในเหตุการณ์สื่อสาร สำหรับรายการกัตาคารบ้านทุ่ง หลักการปฏิสัมพันธ์ ได้แก่ หลักการจัดสรรบทบาทของผู้ร่วมรายการ ในการเปิดรายการ การดำเนินรายการ และการปิดรายการ และหลักการจัดสรรผลัดในชุดวัจนกรรมต่างๆ

11) **บรรทัดฐานของการตีความ (norms of interpretation)** ได้แก่ เกณฑ์มาตรฐานทางด้านสังคม วัฒนธรรม สำหรับบรรทัดฐานของการตีความในรายการกัตาคารบ้านทุ่ง ได้แก่ เกณฑ์มาตรฐานที่ใช้ในการจัดรายการ ซึ่งได้แก่ แนวคิดของรายการ คือ เมื่อรับประทานอาหารอะไรควรที่จะรู้คุณค่าและที่มาของอาหารนั้น

รายการโทรทัศน์ “กัตาคารบ้านทุ่ง” ถือเป็นเหตุการณ์สื่อสารหน่วยหนึ่งซึ่งประกอบด้วยชุดวัจน-อวัจนกรรม และองค์ประกอบอื่นๆ ซึ่งอธิบายได้โดยใช้แนวคิดเรื่องชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร มาใช้วิเคราะห์องค์ประกอบของการสื่อสารของรายการ โดยแสดงเป็นแผนผังได้ดังนี้

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

องค์ประกอบการสื่อสาร

การวิเคราะห์ส่วนประกอบของรายการ

* รูปแบบการสื่อสาร นำมาใช้วิเคราะห์ทั้งการสร้างสรรค์รายการ และการปฏิสัมพันธ์กันรายการ

ภาพที่ 2.3 การนำแนวคิดองค์ประกอบการสื่อสารตามแนวคิดพันธุกรรมแห่งการสื่อสาร

มาวิเคราะห์ส่วนประกอบของรายการกตาคารบ้านทุ่ง

จากแผนผังดังกล่าว แสดงการนำองค์ประกอบของการสื่อสาร 11 องค์ประกอบมาปรับใช้ดังนี้ นำประเภทของเหตุการณ์ หัวข้อ วัตถุประสงค์ และบรรทัดฐานการตีความ มาใช้ในการวิเคราะห์แนวคิดในการสร้างสรรค์รายการโทรทัศน์กตาคารบ้านทุ่ง ได้แก่ ทรรศนะของผู้ดำเนินรายการ วัตถุประสงค์ของรายการ การตั้งชื่อรายการ และหัวข้อของรายการ นำเวลาและสถานที่ ผู้ร่วมเหตุการณ์ รูปแบบการสื่อสาร เนื้อหาการสื่อสาร และลำดับวัน-อัจฉนกรรม มาใช้วิเคราะห์การสร้างสรรค์รายการโทรทัศน์กตาคารบ้านทุ่ง ได้แก่ เวลาและสถานที่ในรายการ ผู้ร่วมเหตุการณ์ในรายการ ชุดวงน-อัจฉนกรรม และเนื้อหาในรายการ นำน้ำเสียง และท่าที รูปแบบการสื่อสาร และหลักการปฏิสัมพันธ์ มาใช้วิเคราะห์การปฏิสัมพันธ์ในรายการโทรทัศน์กตาคารบ้านทุ่ง ได้แก่ หลักการปฏิสัมพันธ์ในรายการ ลักษณะผลัดในชุดวงนกรรม และลีลาในการดำเนินรายการ

2.1.2 แนวคิดเรื่องวัจนกรรม

จอห์น อาร์ เซอร์ล (John R. Searle, 1992) ได้กำหนดการเรียกปรากฏการณ์ในการสื่อความด้วยถ้อยคำของมนุษย์ว่า “วัจนกรรม” ซึ่ง วัจนกรรม หมายถึง การกระทำโดยเจตนาของผู้พูดที่แสดงออกมาในรูปของวัจน-อวัจนภาษา โดยมีเจตนาของผู้พูดและบริบทเป็นปัจจัยในการวิเคราะห์ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการคือ

- 1) การกล่าวถ้อย (utterance acts) หมายถึง การที่ผู้พูดเปล่งเสียงออกมาเป็นคำ หน่วยคำ หรือประโยค เพื่อใช้ในการสื่อสาร
- 2) การนำเสนอเนื้อหา (propositional acts) หมายถึง การระบุเนื้อหาของถ้อยคำ เช่น ระบุว่าใครทำอะไร ที่ไหน และเมื่อใด
- 3) การแสดงเจตนา (illocutionary acts) หมายถึง การแสดงเจตนาของผู้พูดในการกล่าวถ้อยความที่ได้สื่อออกไป ซึ่งจำแนกได้หลายประเภท เช่น การขอร้อง การแนะนำ การทักทาย เป็นต้น

วัจนกรรมหนึ่งหน่วยจะประกอบด้วย 3 ส่วนข้างต้น การเรียกชื่อวัจนกรรมจะเรียกตามเจตนา เช่น วัจนกรรมที่มีเจตนาถาม เรียกว่า วัจนกรรมถาม เป็นต้น

ในการศึกษาครั้งนี้จะนำแนวคิดเรื่องวัจนกรรมมาใช้ประกอบการวิเคราะห์ลำดับวัจน-อวัจนกรรม (act sequence)

2.1.3 แนวคิดเรื่องประเภทของสัมพันธสารและโครงเรื่อง

โรเบิร์ต ลองเอเคอร์ (Robert Longacre, 1996) กล่าวถึงสัมพันธสารว่า การศึกษาสัมพันธสารมีความหมายครอบคลุมทั้ง การวิเคราะห์ข้อมูลที่มีลักษณะเป็นการสื่อสารทางเดียว ซึ่งเรียกว่าสัมพันธสารทางเดียว (monologue) และการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีลักษณะเป็นการสื่อสารสองทางซึ่งเรียกว่า สัมพันธสารโต้ตอบ (dialogue)

สำหรับสัมพันธสารทางเดียวอาจจำแนกเป็นประเภทต่างๆ โดยใช้เกณฑ์ 2 ประการ คือ

- 1) ลำดับเวลา (contingent temporal succession) หมายถึง ลักษณะที่ต่อเนื่องกันของเหตุการณ์
- 2) ผู้กระทำ (agent orientation) หมายถึง การอ้างอิงผู้กระทำตลอดสัมพันธสาร

หลักเกณฑ์ดังกล่าว สามารถจำแนกรูปแบบของสัมพันธสารที่มีลักษณะเป็นการสื่อสารทางเดียวได้ 4 ประเภท ดังนี้

1) เรื่องเล่า (narrative discourse) เป็นสัมพันธสารที่แสดงเวลา และแสดงผู้กระทำ ซึ่งได้แก่ “ตัวละคร” ที่มีการแสดงพฤติกรรมต่างๆ การแสดงพฤติกรรมของตัวละครจะมีลำดับเวลา เช่น “หนูเดินออกจากบ้านไปร้านอาหาร” สัมพันธสารนี้กล่าวถึงการกระทำของตัวละครชื่อ “หนู” และการกระทำนี้เกี่ยวข้องกับเวลา คือ ลำดับที่ 1 “เดินออกจากบ้าน” ลำดับที่ 2 คือ “ไปร้านอาหาร”

2) กระบวนการ (procedural discourse) เป็นสัมพันธสารที่แสดงเหตุการณ์ตามลำดับเวลา ว่าควรจะทำสิ่งใดก่อนหลังเป็นขั้นตอน แต่ไม่เน้นผู้กระทำ กล่าวคือ ไม่ระบุตัวบุคคลที่กระทำ เช่น “ถอดรองเท้าก่อนเข้าโบสถ์” สัมพันธสารนี้ไม่เน้นผู้กระทำ แต่เน้นลำดับเวลา คือ ต้อง “ถอดรองเท้า” เป็นลำดับที่ 1 และ “เข้าโบสถ์” เป็นลำดับที่ 2

3) ข้อปฏิบัติ (behavioral discourse) เป็นสัมพันธสารที่เน้นผู้กระทำ แต่ไม่เน้นลำดับเวลา เช่น “ให้นักศึกษาเติมคาลงในช่องว่าง” สัมพันธสารนี้แสดงผู้กระทำ คือ “นักศึกษา”

4) คำอธิบาย (expository discourse) เป็นสัมพันธสารที่ไม่เน้นเวลา และไม่เน้นลำดับการกระทำ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ข้อมูลหรือรายละเอียด เช่น “ประเทศไทยมี 77 จังหวัด” สัมพันธสารนี้ไม่เน้นผู้กระทำ และลำดับเวลา เป็นเพียงการบอกเล่าข้อมูล

สัมพันธสารทั้ง 4 รูปแบบจะประกอบไปด้วยโครงสร้างของเรื่อง 2 ด้าน ได้แก่ โครงสร้างทางความหมาย (notional structure) คือ แก่โครงเรื่อง เช่น บทนำ เนื้อเรื่อง บทสรุป เป็นต้น และโครงสร้างผิว (surface structure) คือ รูปภาษาที่แสดงเค้าโครงเรื่อง เช่น ชื่อเรื่องอาจเป็นนามวลีหรือกริยาวลีก็ได้ เป็นต้น (สมทรง บุรุษพัฒน์, 2537: 47)

จากเกณฑ์การแบ่งข้างต้น สามารถนำมาใช้วิเคราะห์สัมพันธสารรายการโทรทัศน์ “กัฏฐาคารบ้านทุ่ง” ได้ เพราะนอกจากจะประกอบด้วยสัมพันธสารที่เป็นบทสนทนาแล้ว ยังประกอบไปด้วยสัมพันธสารประเภทกระบวนการและประเภทคำอธิบายอีกด้วย ในการศึกษาครั้งนี้ จึงนำแนวคิดดังกล่าวข้างต้นมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหาของ การสื่อสาร (message content)

2.1.4 แนวคิดเรื่องผลัดการสนทนา

ผลัดการสนทนา คือ ช่วงการพูดของผู้ร่วมสนทนาแต่ละคน เป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญในการสนทนา การสนทนาในแต่ละครั้งจะมีการพูดต่อเนื่องกันตามลำดับ ซึ่งแซคส์ เชกโลฟฟ์ และเจฟเฟอร์สัน (Sack, Schegloff and Jefferson, 1974: 704) ได้เสนอหลักการจัดสรรผลัดการสนทนา (turn allocation) ไว้ดังนี้

1) ผู้พูดคนปัจจุบันสามารถเลือกผู้พูดคนต่อไป โดยเมื่อจบผลัดการพูดอาจมีการร้องถาม การถาม หรือการเรียกชื่อ

2) ถ้าผู้พูดคนปัจจุบันไม่ได้เลือกใครเป็นผู้พูดคนต่อไป เมื่อถึงจุดการเปลี่ยนผลัดที่เหมาะสม จะมี 2 ทางเลือก คือ

2.1) ผู้ร่วมสนทนาคนอื่นสามารถเลือกตนเองเป็นผู้พูดคนต่อไปได้

2.2) หากไม่มีผู้ร่วมสนทนาคนใดเลือกให้ตนเองเป็นผู้พูดคนต่อไป ผู้พูดคนปัจจุบันสามารถเลือกตนเองเป็นผู้พูดคนต่อไปได้ ซึ่งหมายถึงผู้พูดคนแรกที่กำลังพูดอยู่สามารถกลับมาพูดได้อีกครั้ง

ในการสนทนาทั่วไปจะประกอบด้วยผู้ร่วมสนทนาตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ที่สลับบทบาทกันเป็นผู้พูดและผู้ฟัง เมื่อถึงจุดที่อาจมีการเปลี่ยนผลัดได้ในการสนทนา ถ้าหากการพูดเป็นไปในลักษณะทั่วไป คือ “พูดทีละคน” การเปลี่ยนตัวผู้พูดจะเป็นแบบราบรื่น (perfect speaker-switch) ซึ่งหมายถึงการที่ผู้ร่วมสนทนามีบทบาทเป็นผู้พูดสามารถดำเนินการพูดจบอย่างสมบูรณ์ก่อนที่จะมีการเปลี่ยนตัวผู้พูดด้านเสียง ความหมาย และไวยากรณ์ โดยไม่มีเสียงผู้ร่วมสนทนาคนอื่นๆ เกิดขึ้นซ้อนกัน แต่ถ้าหากมีเสียงพูดซ้อนกันของผู้ร่วมสนทนาคนอื่นเกิดขึ้น (overlapping) การเปลี่ยนตัวผู้พูดจะเป็นแบบไม่ราบรื่น (non-fluent speaker-switch) หมายถึง การที่ผู้พูดคนใหม่เริ่มพูดในจุดของถ้อยคำผู้พูดคนก่อน ซึ่งยังไม่ถึงจุดที่เหมาะสมในการเปลี่ยนผลัด อาจจะทำให้กลายเป็นการพูดขัดจังหวะได้ (interruption)

นอกจากนั้น แซคส์ เชกโลฟฟ์ และเจฟเฟอร์สัน (1974: 716) ยังได้เสนอหลักคู่ถ้อยคำ (adjacency pairs) ซึ่งหมายถึง ผลัดการพูดสองผลัดที่เกิดขึ้นในช่วงของการพูดที่ใกล้เคียงกัน และเป็นถ้อยคำของผู้พูดคนละคน จะมีเนื้อหาสาระที่ต่อเนื่องกันเสมอเป็นสูตร ตัวอย่างเช่น คำถามคู่กับคำตอบ คำขอร้องคู่กับคำตอบรับ คำเสนอช่วยคู่กับคำตอบรับความช่วยเหลือ คำขอโทษคู่กับคำให้อภัย เป็นต้น การผลัดกันพูดที่เกิดคู่กันได้ดังนี้

- 1) ผลลัพธ์ที่หนึ่งจะตามด้วยผลลัพธ์ที่สองมาติดๆ
- 2) ผู้ที่พูดผลลัพธ์ที่หนึ่งและผลลัพธ์ที่สองจะเป็นคนละคนกัน
- 3) ผลลัพธ์ที่หนึ่งจะต้องมาก่อนผลลัพธ์ที่สองจะสลับกันไม่ได้ เช่น เมื่อผลลัพธ์ที่หนึ่งเป็นคำถาม ผลลัพธ์ที่สองก็ต้องเป็นคำตอบ
- 4) การผลัดกันพูดที่เกิดคู่กันนี้สับเปลี่ยนคู่ไม่ได้ เช่น ผลลัพธ์ที่หนึ่งเป็นคำทักทาย ผลลัพธ์ที่สองก็ต้องเป็นคำทักทาย นั่นก็คือ ผลลัพธ์ที่สองจะเป็นคำตอบรับคำขอร้องไม่ได้

การศึกษาครั้งนี้จะนำแนวคิดเรื่องการจัดสรรผลัดการสนทนามาใช้วิเคราะห์การปฏิสัมพันธ์ในรายการโทรทัศน์กัฏดาการบ้านทุ่ง

การศึกษาสัมพันธสารรายการโทรทัศน์ “กัฏดาการบ้านทุ่ง” ครั้งนี้ ได้ใช้แนวคิดเรื่องชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสารเป็นแนวคิดหลัก และใช้แนวคิดเรื่องวัจนกรรม แนวคิดเรื่องประเภทของสัมพันธสารและ โครงเรื่อง และแนวคิดเรื่องการจัดสรรผลัดการสนทนา มาใช้วิเคราะห์ประกอบ เพื่อให้การวิเคราะห์มีความละเอียดชัดเจน

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในเบื้องต้นผู้วิจัยได้แบ่งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร งานวิจัยที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์สัมพันธสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรายการโทรทัศน์ ดังจะกล่าวถึงต่อไปนี้

2.2.1 งานวิจัยเกี่ยวกับชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร

งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสารที่ผ่านมานั้น มี 2 ประเภทด้วยกัน คือ เน้นศึกษาองค์ประกอบของการสื่อสารเพียงอย่างเดียว และศึกษาองค์ประกอบของการสื่อสารควบคู่ไปกับศึกษาการใช้ภาษาด้วย โดยทั้ง 2 ประเภทจะศึกษาในสถานการณ์ การใช้ภาษาต่างๆ

1) งานวิจัยที่มุ่งศึกษาองค์ประกอบของการสื่อสารเพียงอย่างเดียว

พิบูลกานต์ รุจิราภา (2537) ศึกษาเรื่อง “การแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุ: การศึกษาแนวชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร” มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์สื่อสาร “การแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุ” พร้อมทั้งวิเคราะห์และพรรณนารูปแบบและองค์ประกอบของเหตุการณ์สื่อสารต่างๆ ในการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุ

ผลการศึกษาพบว่า สถานการณ์สื่อสาร “การแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุ” มีองค์ประกอบและการเรียงลำดับที่ชัดเจนเป็นระบบ โดยประกอบด้วยเหตุการณ์สื่อสารทั้งสิ้น 15 เหตุการณ์ ซึ่งมีการเกิดเป็นลำดับเรียงกันแบบตัว ดังนี้ การกล่าวเปิดการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุ การประกาศอุโบสถ การอาราธนาอุโบสถศีล การกล่าวคำนมัสการโดยพุทธศาสนิกชน การถึงสรณคมน์ การสมาทานอุโบสถศีล การบอกอานิสงส์ของศีล การอาราธนาธรรมการกล่าวคำนมัสการโดยพระภิกษุองค์เทศน์การกล่าวบทอุเทศ การเทศน์ การกล่าวคำอนุโมทนา การกล่าวคำสาธุการ การประกาศตนเป็นอุบาสิกา และการกล่าวเปิดการแสดงพระธรรมเทศนา เมื่อนำองค์ประกอบของการสื่อสารทั้ง 10 ประการมาวิเคราะห์เหตุการณ์สื่อสารทั้ง 15 เหตุการณ์ พบว่าการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุเป็นสถานการณ์สื่อสารที่เป็นพิธีกรรมอย่างหนึ่ง เนื่องจากมีการกำหนดการเรียงลำดับเหตุการณ์สื่อสารและวัจนกรรมสื่อสารในแต่ละเหตุการณ์สื่อสาร กฎการสลับภาษาเวลา-สถานที่ วิธีที่ใช้ในพิธี (ritual phrases) ตลอดจนจำนวนและบทบาทผู้ร่วมเหตุการณ์สื่อสารนี้อย่างเป็นระบบชัดเจน

ปอรรักษ์ ยอดเนตร (2544) ศึกษาเรื่อง “การศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างพิธีกรและวิทยากรรายการสุขภาพทางโทรทัศน์ในเชิงชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร” มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาระบวนการผลิตและการกำหนดประเด็นในการนำเสนอ แบบแผนปฏิสัมพันธ์ระหว่างพิธีกรและวิทยากรและทัศนคติของผู้ชมที่มีต่อรายการสุขภาพทางโทรทัศน์กรณีศึกษารายการพลิกฟื้น สุขภาพคนเมืองและรายการวาไรตี้พลิกฟื้นสุขภาพ

ผลการศึกษาพบว่า รายการพลิกฟื้นสุขภาพคนเมืองจะมีการกำหนดประเด็นในการนำเสนอโดยมุ่งเน้นเรื่องโรคที่เกี่ยวกับอวัยวะเฉพาะส่วนมากที่สุด ส่วนรายการวาไรตี้พลิกฟื้นสุขภาพจะเน้นการนำเสนอในเรื่องการดูแลสุขภาพทั่วไป ทั้งสองรายการต่างเน้นแนวคิดเรื่องระบบการแพทย์สมัยใหม่และการพึ่งสถาบันแพทย์

แบบแผนปฏิสัมพันธ์ระหว่างพิธีกรและวิทยากรร่วมรายการสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 เหตุการณ์สื่อสาร คือ การกล่าวเปิดช่วงการแนะนำวิทยากร การถามตอบ การกล่าวปิดช่วงโดยใช้เกณฑ์ตามการเปลี่ยนเนื้อหาการสื่อสาร และในแต่ละเหตุการณ์สื่อสารประกอบด้วยวัจนกรรมสื่อสารดังนี้ วัจนกรรม เกริ่นนำ วัจนกรรมแนะนำวิทยากร วัจนกรรมทักทาย วัจนกรรมเรียกขาน วัจนกรรมแจ้งให้ทราบ วัจนกรรมอธิบาย วัจนกรรมย้ำเตือน วัจนกรรมสั่งการ วัจนกรรมเล่าความ วัจนกรรมอ้างอิง วัจนกรรมขอบคุณ และวัจนกรรมเชิญชวน

ส่วนทัศนคติของผู้ชมที่มีต่อรายการนั้นต้องการให้รายการสุขภาพทางโทรทัศน์ มีทั้งสาระและความสนุกสนานผสมกัน ผู้ชมจะเชื่อในสิ่งที่แพทย์พูดมากกว่าวิทยากรทั่วไป และยังคงต้องการให้รูปแบบรายการเป็นการสัมภาษณ์ โดยมีพิธีกรเป็นตัวแทนของผู้ชมในการขอความรู้ จากวิทยากร

เขมลักษณ์ อินล่อ (2547) ศึกษาเรื่อง “ปริจเฉทการรายงานข่าวของรายการ ระเบียบข่าวทางสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 อ.ส.ม.ท.” มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาปริบท องค์ประกอบ เนื้อหา และการใช้ภาษา

ผลการศึกษาพบว่า ปริบทของรายการระเบียบข่าวประกอบด้วย ฉากที่มีลักษณะ ไม่เป็นทางการ การรายงานข่าวมีจุดมุ่งหมายเพื่อ ให้ข่าวสารและความบันเทิง กลุ่มผู้ชม คือ ผู้นิยมข่าว เบา ใช้วิธีเล่าข่าว การรายงานข่าวมีลักษณะเป็นปริจเฉทเรื่องเล่าสลับกับปริจเฉทการสนทนาลำดับ วัจนกรรมมีรูปแบบตายตัว น้ำเสียงหรือท่วงทำนองการรายงานข่าวมีชีวิตชีวา ไม่เคร่งเครียดมากนัก ปริจเฉทการรายงานข่าวมีทั้งสิ้น 13 ช่วง แต่ละช่วงมีองค์ประกอบเรียงลำดับกัน 6 ส่วน ได้แก่ การสนทนาเรื่องทั่วไป การเปิดประเด็นข่าว การรายงานเนื้อหาข่าว การปิดประเด็นและการปิดช่วง รายการ ด้านเนื้อหา มีลักษณะเป็นข่าวเบาที่มีคุณค่าข่าวด้านทันต่อเหตุการณ์มากที่สุด รองลงมา คือ คุณค่าด้านผลกระทบต่อประชาชน ส่วนทางด้านภาษาเป็นภาษาระดับไม่เป็นทางการ เช่น มีการใช้ คำย่อ คำอุทาน และคำแสดงความรู้สึก ส่วนลักษณะการเรียบเรียงข้อความมี 3 ลักษณะ ได้แก่ การเรียบเรียงตามหลักการเรียบเรียงข่าว เป็นลักษณะที่พบมากที่สุด นอกจากนั้นยังมีการเรียบเรียงจาก ผลย้อนไปสู่เหตุ และการเรียบเรียงตามลำดับภาพข่าว

นิศันชา เหล่าตระกูล (2549) ศึกษาเรื่อง “การศึกษาสถานการณ์สื่อสารการ สืบพยานคดีอาญาในศาลไทยตามแนวชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสาร” มีจุดประสงค์เพื่อศึกษา โครงสร้างของสถานการณ์สื่อสาร “การสืบพยานคดีอาญา” และเพื่อพรรณนาองค์ประกอบของแต่ละ เหตุการณ์สื่อสารในสถานการณ์สื่อสารดังกล่าว

ผลการศึกษาพบว่า สถานการณ์สื่อสารการ “สืบพยานคดีอาญา” ประกอบด้วย เหตุการณ์สื่อสารทั้งหมด 8 เหตุการณ์ตามลำดับ ได้แก่ เหตุการณ์สื่อสารการเปิดการสืบพยาน การสาบานตน การถามข้อมูลส่วนตัวพยาน การซักถาม การถามค้าน การถามตั้ง การอ่านคำเบิกความ และการปิดการสืบพยาน

องค์ประกอบของเหตุการณ์สื่อสาร สรุปรูปภาพรวมได้ดังนี้ ผู้ร่วมเหตุการณ์สื่อสาร การสืบพยานมี 4 คน คือ ผู้พิพากษาเจ้าของคดี ทนายฝ่ายที่นำพยานเข้าเบิกความ ทนายฝ่ายตรงข้าม

และพยานเป็นฝ่ายถามตอบ ส่วนผู้พิพากษาที่ปรึกษา เจ้าหน้าที่หน้าบัลลังก์ เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ จำเลย และผู้ร่วมฟังการสืบพยานคนอื่นๆ เป็นฝ่ายผู้ฟังซึ่งไม่มีบทบาทในการพูด สถานที่ของเหตุการณ์ สื่อสารทั้งหมด คือ ห้องพิจารณาคดีของศาลซึ่งจัดแบ่งเป็นส่วนต่างๆ แก่ผู้ร่วมเหตุการณ์อย่างชัดเจน เวลาของการสืบพยานคือ 9.00-12.00 น. และ 13.00-16.300 น. เหตุการณ์ สื่อสารทั้งหมด มี 5 ชนิด ได้แก่ การเปิด การสาบาน การถามตอบ การสรุป และการปิด หัวข้อหลักของการสืบพยาน คือ การหาความจริงจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นคดีความ และวัตถุประสงค์หลัก คือ เพื่อให้ได้ รายละเอียดของข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเป็นคดีความจากฝ่ายโจทก์และจำเลยสำหรับการพิจารณาคัดสินคดี ดังกล่าวต่อไป เนื้อหาหลักของการสื่อสารคือการถามตอบเกี่ยวกับรายละเอียดของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ทุกเหตุการณ์สื่อสารใช้ภาษาไทยมาตรฐาน ศัพท์กฎหมาย และอวัจนภาษาต่างๆ ประกอบการสื่อสาร ในการสื่อสารปรากฏกิจกรรมสื่อสารจำนวน 17 กิจกรรมได้แก่ ตั้ง เคาะพ สาบาน อ้างอิง ถาม ตอบ เล่าความ อธิบาย ตัดบท เตือน แย้ง เน้นย้ำ ขออนุญาต ขอร้อง ตอบรับ ขอบคุณ และแจ้งให้ทราบ

มัลลิกา มาภา, ดวงเด่น บุญปก และวาสนา นามพงศ์ (2554) ศึกษาเรื่อง “การสวด สรภัญญะของจังหวัดนครพนม: ศึกษาตามแนวชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสาร” มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาโครงสร้างของสถานการณ์สื่อสารในการสวดสรภัญญะ และวิเคราะห์ องค์ประกอบของเหตุการณ์สื่อสารต่างๆ ในการสวดสรภัญญะ

ผลการศึกษาพบว่า สถานการณ์สื่อสารการสวดสรภัญญะของจังหวัดนครพนม ประกอบด้วยเหตุการณ์สื่อสารทั้งหมด 9 เหตุการณ์ ได้แก่ การทักทาย พิธีเปิดการสวดสรภัญญะ การแนะนำ การแสดงความสามารถของคณะกรรมการ การสวดสรภัญญะ การให้รางวัล การค้นหา ดาวเสียง การให้รางวัลดาวเสียง และพิธีปิดการสวดสรภัญญะ

องค์ประกอบของเหตุการณ์สื่อสาร สรุปภาพรวมได้ดังนี้ ผู้ร่วมเหตุการณ์สื่อสาร หลักของการสวดสรภัญญะประกอบด้วย พิธีกร คณะกรรมการ คณะผู้สวดสรภัญญะ พระสงฆ์ แยกผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ชมผู้ฟัง และผู้รับชมรับฟังที่อยู่ทางบ้าน สถานที่ของเหตุการณ์สื่อสาร คือ ศาลาตรี มุข และศาลาพระธรรม ราชานุวัตร วัดพระธาตุพนมรวมมหาวิหาร จังหวัดนครพนม ซึ่งสถานที่ในการ ดำเนินงานได้จัดแบ่งส่วนต่างๆ แก่ผู้ร่วมเหตุการณ์อย่างชัดเจน เวลาในการดำเนินการสวด สรภัญญะ คือ 9.00-16.00 น. เหตุการณ์สื่อสารทั้งหมดจัดเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนนำ ส่วนเนื้อหา และส่วนสรุป หัวข้อหลักของการสวดสรภัญญะ คือ การแสดงความเคารพ ความศรัทธาต่อคุณพระ ศรีรัตนตรัย วัตถุประสงค์หลักคือ เพื่อเพิ่มความเชื่อ ความศรัทธา ต่อพระพุทธศาสนา ยกระดับจิตใจ ให้ดีขึ้น และสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น เนื้อหาของเหตุการณ์สื่อสารคือ สวดสรภัญญะเพื่อจรรโลงใจ ผู้ฟัง ให้เนื้อหาของกลอนสวดขัดเกลาจิตใจ และถ่ายทอด คำสอนของพระพุทธศาสนาให้เข้าถึงผู้ชม

ผู้ฟังได้ง่าย และเพิ่มความศรัทธา ความเคารพต่อพระรัตนตรัยในทุกเหตุการณ์สื่อสาร มีการใช้ภาษาไทยมาตรฐาน ภาษาไทยถิ่นอีสาน และอวัจนภาษาต่างๆ ประกอบการสื่อสาร ในเหตุการณ์สื่อสารปรากฏวัจนกรรมสื่อสารจำนวน 19 วัจนกรรม ได้แก่ แสดงความเคารพ การทักทาย การอธิบาย การขอบคุณ การขอร้อง การกล่าวนำ การกล่าวตาม การแนะนำ การชี้แจงกฎเกณฑ์ การกล่าวเชิญ การไหว้ครู การอวยพร การตั้งสอน แจ้งให้ทราบ การแสดงความสามารถ การสั่ง การตัดบท การประกาศผลการตัดสิน และการขอพร กฎการปฏิสัมพันธ์ที่ปรากฏในการสื่อสารแบ่งออกเป็น กฎทางพิธีกรรม การกล่าวข้อความ การถาม-ตอบของผู้ร่วมเหตุการณ์

2) งานวิจัยที่ศึกษาองค์ประกอบของการสื่อสารและภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร

สุดดวง เกิดโมฬี (2537) ศึกษาเรื่อง “การศึกษาการปราศรัยหาเสียงเลือกตั้งผู้แทนราษฎรตามแนวชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสาร: กรณีศึกษาผู้สมัครพรรคพลังธรรม” มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาโครงสร้างของสถานการณ์สื่อสาร “การปราศรัยหาเสียงเลือกตั้ง” ว่าประกอบด้วยเหตุการณ์สื่อสารอะไรบ้าง และเรียงตามลำดับอย่างไร รวมทั้งพรรณารูปแบบและองค์ประกอบของเหตุการณ์สื่อสารต่างๆ ในการปราศรัยหาเสียงบนเวที และเพื่อวิเคราะห์วัจนลีลาของภาษาในการปราศรัยหาเสียงเลือกตั้ง

ผลการศึกษาพบว่า “การปราศรัยหาเสียงเลือกตั้งบนเวที” ประกอบด้วยเหตุการณ์สื่อสาร 17 เหตุการณ์ แต่เป็นลักษณะเกิดขึ้นในโครงสร้างเดิม ผู้ศึกษาจัดประเภทของเหตุการณ์ได้เป็น 4 ประเภท คือ การกล่าวเปิด การปราศรัย การแนะนำ และการสรุป

องค์ประกอบของการสื่อสารแต่ละประเภทพบว่า องค์ประกอบชนิดของเหตุการณ์ หัวเรื่อง วัตถุประสงค์ เนื้อหาการสื่อสารการลำดับวัจนกรรม จะเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละเหตุการณ์ ในขณะที่องค์ประกอบรูปแบบการสื่อสาร กฎการปฏิสัมพันธ์และบรรทัดฐานของการตีความในแต่ละเหตุการณ์มีลักษณะใกล้เคียงกัน

วัจนลีลาของการปราศรัยหาเสียงพบว่า ผู้พูดมีการใช้กลวิธีการซ้ำคำมากที่สุดและ การใช้คำสัมผัสคล้องจองรองลงมา ซึ่งกลวิธีเช่นนี้เป็นกลวิธีใช้โน้มน้าว ชักจูงผู้ฟังให้สนใจ หรือเชื่อ ซึ่งพบว่าใช้มากที่สุดเช่นกันในภาษาไทยมอญ และภาษาหาเสียงที่มีผู้ศึกษามาแล้ว

ปัญญาพร ลีลาชีวิตธิ (2549) ศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์ปริจเฉทรายการ โทรทัศน์ หัวหมอจ้อข้าว” มีจุดประสงค์เพื่อศึกษา โครงสร้างผลัด และกลวิธีทางภาษาในปริจเฉทรายการ โทรทัศน์ หัวหมอจ้อข้าว

ผลการศึกษาพบว่า โครงสร้างของปริจเฉทรายการ โทรทัศน์ หัวหมอจ้อข้าว สามารถแบ่งองค์ประกอบของโครงสร้างออกได้เป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนนำ ส่วนเนื้อหา ส่วนท้าย ผลัดการสนทนาส่วนใหญ่เป็นผลัดการสนทนาที่มีการวางแผนซึ่งได้กำหนดหน้าที่หลักของ ผู้ดำเนินรายการแต่ละคนให้ดำเนินผลัดในองค์ประกอบของโครงสร้างแต่ละส่วน

กลวิธีทางภาษาพบที่มีการเลือกใช้กลวิธีทางภาษาเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ของ ปริจเฉทซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประการ ได้แก่จุดประสงค์ในเชิงการสื่อสาร และจุดประสงค์ในเชิงพาณิชย์ การเลือกใช้กลวิธีทางภาษาเรียงตามลำดับการปรากฏจากมากไปหาน้อยมี 11 กลวิธีดังนี้ การใช้ภาษา ไม่เป็นทางการ การขยายความ การสมมติ การอ้ออึ้ง การหักมุม การใช้ถ้อยคำโน้มน้ำหนักหรือเชิญชวน อย่างตรงไปตรงมา การใช้คำเลียนเสียง การใช้คำขยายกริยาเกินจริง การเล่นคำ การบริภาษ การหยอกเย้า

ไศรยา วิมลสถิตพงษ์ (2549) ศึกษาเรื่อง “กลวิธีทางภาษาในการวิจารณ์การเมือง ทางอ้อมในบทความแสดงความคิดเห็นทางการเมืองในหนังสือพิมพ์ไทย” มีจุดประสงค์เพื่อศึกษา องค์ประกอบในการ สื่อสารของบทความแสดงความคิดเห็นทางการเมืองในหนังสือพิมพ์ไทย พร้อมทั้งวิเคราะห์องค์ประกอบของปริจเฉทอัน ได้แก่ ลักษณะ โครงสร้างและเนื้อหา โดยใช้แนวคิด ชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสาร และศึกษากลวิธีทางภาษาในการวิจารณ์การเมืองทางอ้อมใน บทความแสดงความคิดเห็นทางการเมือง

ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบในการสื่อสารที่บทความแสดงความคิดเห็น ทางการเมืองในหนังสือพิมพ์ไทยมีร่วมกันคือ ฉาก ผู้ร่วมเหตุการณ์ จุดมุ่งหมาย เครื่องมือ การลำดับวัจนกรรม บรรทัดฐานของปฏิสัมพันธ์และการตีความ และประเภทการสื่อสาร องค์ประกอบในการสื่อสารที่แตกต่างกันคือ ฉาก ผู้ร่วมเหตุการณ์ และน้ำเสียง ส่วนองค์ประกอบใน การสื่อสารที่สัมพันธ์ และมีอิทธิพลต่อการวิจารณ์การเมืองทางอ้อมคือ ฉาก ผู้ร่วมเหตุการณ์ และบรรทัดฐานของปฏิสัมพันธ์และการตีความ

เมื่อศึกษาองค์ประกอบของปริจเฉทประเภทนี้ซึ่ง ได้แก่ ลักษณะ โครงสร้างและ เนื้อหา พบว่า ด้าน โครงสร้างนั้นมี 2 แบบ คือ โครงสร้างแบบ 3 ส่วนคือ ส่วนนำ ส่วนเนื้อหา และส่วนสรุป และ โครงสร้างแบบ 2 ส่วน คือ ส่วนนำและส่วนเนื้อหา ด้านเนื้อหาก็มียุทธวิธี

การเมืองที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการบริหารประเทศของรัฐบาล พฤติกรรมของนักการเมือง การทำงานของนักการเมือง เหตุการณ์ทางการเมือง รวมไปถึงผู้ที่มีความสัมพันธ์หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับนักการเมือง นอกจากนี้เนื้อหาด้านการเมืองแล้ว ผู้วิจัยพบว่า บทความแสดงความความคิดเห็นทางการเมืองยังมีประเด็นด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และเรื่องเบ็ดเตล็ดทั่วไปอีกด้วย

ส่วนผลการศึกษากลวิธีทางภาษาในการวิจารณ์การเมืองทางอ้อมในบทความแสดงความความคิดเห็นทางการเมืองพบว่า มีทั้งหมด 9 กลวิธี ได้แก่ การใช้ถ้อยคำนัยผกผัน การใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ การใช้อุปลักษณ์ การใช้คำที่มีความหมายแฝง การใช้สำนวน การใช้คำเรียกบุคคล การใช้การเล่นภาษา การยกคำกล่าวของบุคคล และการเน้นความหมาย โดยกลวิธีทางภาษาในการวิจารณ์การเมืองทางอ้อมเหล่านี้ มีหน้าที่ในการสื่อสารที่แตกต่างกันออกไป เช่น เพื่อหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบต่อการวิจารณ์ เพื่อแสดงทัศนคติในเชิงลบของผู้เขียน และเพื่อชี้ให้เห็นข้อบกพร่องของรัฐบาลหรือนักการเมือง นอกจากนี้ยังพบว่า มีการใช้กลวิธีเสริมการวิจารณ์การเมืองทางอ้อมเพื่อเพิ่มน้ำหนักหรือความน่าเชื่อถือ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสารข้างต้น แสดงให้เห็นว่าเมื่อสถานการณ์ หรือบริบทแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป องค์ประกอบย่อยของโครงสร้างแต่ละส่วน และลักษณะการใช้ภาษา จะแปรเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ หรือบริบทแวดล้อมด้วย เพื่อให้บรรลุตามจุดประสงค์ของการสื่อสารนั้นๆ เพราะฉะนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาโครงสร้าง บริบทและการใช้ภาษาในรายการโทรทัศน์ “กัฏฐาคารบ้านทุ่ง”

2.2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์สัมพันธสาร

เมื่อทบทวนงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับสัมพันธสารพบว่า งานวิจัยแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ สัมพันธสารที่เป็นการสื่อสารทางเดียว (monologue) และสัมพันธสารที่เป็นบทสนทนา (dialogue) สัมพันธสารที่เป็นการสื่อสารทางเดียวและเกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้พบเพียง 1 เรื่อง ได้แก่ การวิเคราะห์สัมพันธสารประเภทวิธีทำ ส่วนสัมพันธสารที่เป็นบทสนทนา พบว่ามีผู้ศึกษาทั้งในแง่ของการจัดสรรผลัดการพูด และดัชนีปริจเฉท ดังต่อไปนี้

1) สัมพันธสารที่เป็นการสื่อสารทางเดียว

พยุง พุฒพงษ์ (2533) ศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์วจนะประเภทวิธีทำในภาษาไทย” มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ลักษณะ โครงเรื่อง วิเคราะห์ลักษณะไวยากรณ์ โครงเรื่อง และวิเคราะห์ลักษณะสัมพันธ์ของวจนะประเภทวิธีทำในภาษาไทย

ผลการศึกษาพบว่า โครงเรื่องของวจนะประเภทวิธีทำในภาษาไทย ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ 1) บทนำ เป็นการแสดงข้อมูลให้ผู้อ่านทราบถึงสถานการณ์ หรือภูมิหลังข้อมูลของเนื้อเรื่อง และกระตุ้นหรือชักจูงใจให้ผู้อ่านปฏิบัติตามวิธีทำ จะปรากฏหรือไม่ก็ได้ 2) เนื้อเรื่อง คือ ลำดับของขั้นตอนที่เรียงต่อกัน จะต้องปรากฏเสมอ 3) บทสรุป เป็นคำบอกเล่าที่ผู้เขียนบอกแก่ผู้อ่านว่าขั้นตอนได้เสร็จสิ้นแล้ว บทสรุปประกอบด้วย ข้อคิดเห็นที่เป็นความคิดของผู้เขียน และข้อเสนอแนะซึ่งอาจปรากฏหรือไม่ก็ได้

ลักษณะไวยากรณ์โครงสร้างของวจนะประเภทวิธีทำในภาษาไทย ประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่ 1) ชื่อเรื่อง เป็นสิ่งที่บ่งบอกว่า วจนะนี้เกี่ยวข้องกับอะไร เป็นลักษณะของไวยากรณ์โครงสร้างเท่านั้นชื่อเรื่อง อาจเป็นนามวลี หรือกริยาวลีก็ได้ 2) บทนำ ประกอบด้วย การอธิบายข้อมูลมีตัวบ่งชี้ เช่น กริยาสภาพ, คำวิเศษณ์ บอกเวลา 3) แก่นเรื่อง ประกอบด้วย ขั้นตอนและหัวข้อสนับสนุน ตัวบ่งชี้ขั้นตอนอาจเป็นกริยาวลี และตัวบ่งชี้สนับสนุนเป็นนามวลี 4) ปิดเรื่อง มีตัวบ่งชี้คำกริยาที่แสดงความสำเร็จ 5) บทสรุป มีตัวบ่งชี้ เช่น คำว่า “ฉะนั้น”, “จะเห็นได้ว่า”

ลักษณะสัมพันธ์ของวจนะประเภทวิธีทำในภาษาไทยมี 2 ลักษณะ คือ การเชื่อมโยงความในขั้นตอน และการเชื่อมโยงความนอกขั้นตอน

2) สัมพันธสารที่เป็นบทสนทนา

วัชรพล บุพนิมิตร (2539) ศึกษาเรื่อง “ดัชนีปริจเฉทในบทสนทนาแบบกันเองของผู้พูดภาษาไทยกรุงเทพฯ” มีจุดประสงค์เพื่อรวบรวมดัชนีปริจเฉทในการสนทนาแบบกันเองของผู้พูดภาษาไทยกรุงเทพฯ พร้อมทั้งศึกษาหน้าที่ในปริจเฉทของดัชนีปริจเฉทแต่ละดัชนี โดยใช้กรอบทฤษฎีของ Deborah Schiffrin ซึ่งข้อมูลที่ใช้เป็นบทสนทนาแบบกันเองที่ผู้ร่วมสนทนาเป็นผู้พูดภาษาไทยกรุงเทพฯ มีความยาวรวมทั้งสิ้น 60 นาที 20 วินาที

ผลการศึกษา พบว่าดัชนีปริจเฉทในข้อมูลทั้งสิ้น 61 ดัชนีแต่ละดัชนีอาจประกอบด้วยรูปดัชนีมากกว่าหนึ่งรูป และแต่ละรูปดัชนีอาจมีหลายรูปแปร ดัชนีปริจเฉททั้ง 61 ดัชนีนี้นำมาจำแนกได้เป็น 5 กลุ่มใหญ่ตามการแสดงหน้าที่หลักในระนาบ 5 ระนาบของปริจเฉท คือ ระนาบโครงสร้างเนื้อความ ระนาบโครงสร้างผลัด ระนาบโครงสร้างวัจนกรรม ระนาบกรอบผู้ร่วม

สนทนา และระนาบสถานะของเนื้อหา ดัชนีปริจเฉทซึ่งแสดงหน้าที่หลักในระนาบโครงสร้าง เนื้อความมีจำนวน 21 ดัชนี ดัชนีปริจเฉทซึ่งแสดงหน้าที่หลักในระนาบโครงสร้างผลัดมีจำนวน 3 ดัชนี ดัชนีปริจเฉทซึ่งแสดงหน้าที่หลักในระนาบโครงสร้าง วัจนกรรมมีจำนวน 10 ดัชนี ดัชนีปริจเฉทซึ่งแสดงหน้าที่หลักในระนาบกรอบคุณร่วมสนทนามีจำนวน 24 ดัชนี และดัชนีปริจเฉทซึ่งแสดงหน้าที่หลักในระนาบสถานะของเนื้อหา มีจำนวน 3 ดัชนี ดัชนีปริจเฉทส่วนใหญ่ยังทำหน้าที่รองในระนาบอื่นๆ นอกเหนือจากระนาบที่แสดงหน้าที่หลักด้วย การจัดกลุ่มของดัชนีปริจเฉทตามการแสดงหน้าที่หลักในระนาบของปริจเฉท ทำให้เห็นระบบของดัชนีปริจเฉทที่ผู้พูดภาษาไทย กรุงเทพฯ ในการสนทนาแบบกันเอง

โสพล สิริไสย์ (2548) ศึกษาเรื่อง “การศึกษาการผลัดกันพูดและการจัดการสิทธิการพูดในรายการสนทนาทางโทรทัศน์” มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของทียูนิตในการเปลี่ยนผู้พูด วิธีการจัดการสิทธิในการพูดของพิธีกรผู้สัมภาษณ์ และวิธีการรับมือกับคำถามของผู้ถูกสัมภาษณ์ โดยใช้ข้อมูลจากการสนทนาในโทรทัศน์

ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะของทียูนิตไม่ผูกติดกับลักษณะโครงสร้างทางไวยากรณ์แบบตายตัว กล่าวคือ ทียูนิตมีตั้งแต่ลักษณะที่เป็นคำไปจนถึงประโยคที่มีความซับซ้อน ทียูนิตจากข้อมูลที่น่าวิเคราะห์สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ ทียูนิตเดี่ยว และทียูนิตผสม ความสัมพันธ์ระหว่างทียูนิตประเภทต่างๆ กับบทบาทในการเปลี่ยนผู้พูดพบว่า ทียูนิตเดี่ยวมีอัตราการเกิดในเนื้อหาบทสนทนาสูงแต่มีบทบาทในการเปลี่ยนผู้พูดน้อย ในขณะที่ทียูนิตผสมมีอัตราการเกิดในเนื้อหาบทสนทนาต่ำแต่มีบทบาทในการเปลี่ยนผู้พูดสูง ลักษณะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าคนไทยนิยมการสนทนาในลักษณะที่ไม่ถูกขัดขวางจนกว่าจะพูดจนจบใจความอย่างไรก็ตาม ในขณะที่คนหนึ่งกำลังพูดผู้ฟังอาจเลือกตนเองเป็นผู้พูดด้วยการแทรกสัญญาณย้อนกลับเพื่อแสดงให้เห็นว่ากำลังให้ความสนใจผู้พูด

ในส่วนของการบริหารจัดการสิทธิการพูดของพิธีกรผู้สัมภาษณ์พบว่า พิธีกรผู้สัมภาษณ์ใช้กลวิธีต่างๆ เพื่อเปลี่ยนผู้พูด เช่น ใช้กลวิธีการสรุปความเพื่อแย้งสิทธิการพูดกลับคืน การใช้คำถามนำและการหยุดอย่างกะทันหันเพื่อบังคับให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ต้องเติมคำตอบเพื่อรักษาหน้า ส่วนวิธีการรับมือกับคำถามจากพิธีกรผู้สัมภาษณ์พบว่าผู้ถูกสัมภาษณ์เลือกใช้กลวิธีต่างๆ เพื่อรักษาหน้าเช่นการย้อนถามพิธีกรผู้สัมภาษณ์การเลี่ยงไปพูดเรื่องอื่นรวมทั้งการปฏิเสธไม่ยอมตอบคำถาม

2.2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวกับรายการการโทรทัศน์

เมื่อทบทวนงานที่ผ่านมาพบว่า ส่วนใหญ่มักจะศึกษา 3 ประเด็น คือ ศึกษาบทบาทและหน้าที่ของรายการ ศึกษากลวิธีเล่าเรื่องหรือการนำเสนอ ศึกษาบทเปิด และวิธีการเปิดรายการ ดังต่อไปนี้

ยูธิกา อารีกุล (2534) ศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์รายการสนทนาปัญหาบ้านเมือง” มีจุดประสงค์เพื่อให้เข้าใจถึงบทบาทและหน้าที่ของรายการสนทนาปัญหาบ้านเมือง ตลอดจนให้เห็นถึงแนวทางและวิธีการที่ชนชั้นนำที่ผูกขาดกิจกรรมทางการเมืองโดยใช้รายการนี้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาผลประโยชน์ และอธิบายการกระทำของตนว่าเหมาะสม และถูกต้องแล้วอย่างไร

ผลการวิจัยพบว่า รายการสนทนาปัญหาบ้านเมืองมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงรูปแบบและวิธีการนำเสนอให้มีสีสันและน่าเชื่อถือมากขึ้นด้วยการใช้สัญลักษณ์ต่างๆ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความเป็นกลาง ประกอบกับรูปแบบและเนื้อหาที่นำเสนอก็ดูเหมือนจะมีวัตถุประสงค์เพื่อมวลชนไม่ว่าจะเป็นวัน เวลา และสถานีออกอากาศที่เอื้ออำนวย แต่รายการนี้กลับไม่ได้ทำอะไรแก่ประชาชนเท่าใดนักเมื่อเทียบกับผลประโยชน์ที่ชนชั้นนำจัดสรรแบ่งปันกันเอง เพราะไม่ได้นำเสนอเนื้อหาอย่างเจาะลึก หรือช่วยให้เกิดการพัฒนาความคิดทางการเมือง เนื้อหาส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการประชาสัมพันธ์ผลงานและการแก้ไขภาพพจน์ของรัฐบาลต่อปัญหาในเรื่องต่างๆ บทบาทของรายการจึงมีอยู่ในขอบเขต 4 ประเด็นหลัก คือ การให้ข้อมูลข่าวสารของรัฐบาล การโน้มน้าวชักจูงใจ การเผยแพร่และปลุกฝังอุดมการณ์และการควบคุมสังคมเพื่อสร้างความชอบธรรมให้แก่ผู้ปกครองประเทศ

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณากระบวนการสื่อสารของรายการสนทนาปัญหาบ้านเมืองโดยรวมแล้ว พบว่า ทหารเป็นกลุ่มที่ได้รับประโยชน์จากรายการนี้มากที่สุด โดยการเสนอภาพลักษณ์ที่เป็นกลาง ไม่แทรกแซงการเมือง เหตุทุนและรักษาไว้ซึ่งสถาบันหลักของชาติ อีกทั้งสามารถแสดงให้รัฐบาลเห็นถึงพลังจากการเป็นเจ้าของสื่อในการที่จะสนับสนุน หรือไม่สนับสนุนรัฐบาลเมื่อใดก็ได้ ในขณะที่ฝ่ายรัฐบาลไม่ได้ประโยชน์อะไรที่เห็นเด่นชัดเนื่องจากข้อจำกัดและกรอบในการจัดรายการตลอดจนประสิทธิภาพการสื่อสารและเนื้อหาที่ไม่เอื้ออำนวย

สุจินดา ประสงค์ตันสกุล (2540) ศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์เนื้อหาและกลวิธีการเล่าเรื่องรายการโทรทัศน์แบบเดือนกัษรายการ เขียด” มีจุดประสงค์เพื่อวิเคราะห์เนื้อหารายการโทรทัศน์ “เขียด” ในแง่การทำหน้าที่ของสื่อมวลชน และวิเคราะห์วิธีการเล่าเรื่องสอดคล้องกับการทำหน้าที่ดังกล่าวหรือไม่ ตลอดจนสำรวจและประมวลผลกระทบในด้านบวกและด้านลบของรายการในแง่

ของประโยชน์ ความวิตกกังวลจริง และการนำเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อคนร้าย ซึ่งใช้แนวคิดเรื่องการคัดเลือกประเด็นเพื่อพิจารณา ทฤษฎีการเล่าเรื่องและแนวคิดเรื่องผลกระทบ ที่มีต่อผู้รับสารในการวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า รายการโทรทัศน์ “เฉียด” ได้ทำหน้าที่ในฐานะสื่อมวลชนเตือนภัยบุคคลถึงภัยต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม โดยให้ความสำคัญกับภัยอุบัติเหตุมากที่สุด ตามด้วยภัยชิงทรัพย์ ภัยทำร้ายร่างกาย ภัยทางเพศ และภัยอื่นๆ โดยลักษณะของเนื้อหาที่นำเสนอจะเป็นการเตือนสติบุคคลให้ระมัดระวังต่อภัยต่างๆ และเน้นที่วิธีการจัดการกับภัยที่ประสบมากกว่าการป้องกัน สำหรับวิธีการเล่าเรื่องได้เน้นถึงความสนุกสนาน ตื่นเต้น ของช่วงการเผชิญหน้ากับเหตุการณ์ซึ่งเป็นจุดสุดยอดของรายการมากกว่าการนำเสนอวิธีการป้องกันภัย และในด้านผลกระทบจากการดูรายการ พบว่าประโยชน์ที่คนดูได้รับจะเป็นเพียงการได้รับรู้ถึงเรื่องราวเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม แต่ไม่ได้เป็นประโยชน์เพื่อการป้องกันแต่อย่างใด และในแง่การสร้างความรู้ความวิตกกังวล พบว่า จะมีผลต่อบุคคลที่มีความระมัดระวังต่อภัยต่างๆ อยู่แล้ว

การนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับวิธีการของคนร้ายจะเป็นประโยชน์ต่อคนดูมากกว่าการที่คนร้ายนำไปใช้ประโยชน์เนื่องจากทางรายการมิได้นำเสนอรายละเอียดที่ชัดเจน ในฐานะสื่อมวลชนรายการโทรทัศน์เฉียด จึงเป็นรายการเตือนภัยในรูปแบบที่นำเสนอเรื่องราวประสบการณ์จริงผ่านมุมมองของผู้ประสบภัย โดยวิธีการเล่าเรื่องที่เน้นความตื่นเต้น น่าติดตามเช่นเดียวกับรูปแบบของละครแนวตลกตื่นเต้น ประโยชน์ที่ได้รับจากรายการจึงเป็นเรื่องของการเผชิญหน้ากับเหตุการณ์มากกว่าการป้องกันภัย

ชลธิชา ชูชาติ (2552) ศึกษาเรื่อง “กระบวนการสร้างสารของพระมหาสมปอง ตาลปุตฺโต ในรายการธรรมะเคลิเวอร์” มีจุดประสงค์เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการนำเสนอและเนื้อหาที่ถ่ายทอดเพื่อศึกษากระบวนการสร้างสารของพระมหาสมปอง และเพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้รับสารที่มีต่อรูปแบบการนำเสนอและเนื้อหาที่ถ่ายทอด ซึ่งแนวคิดที่ใช้นั้นจะเป็นแนวคิดรายการสนทนา แนวคิดด้านการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะ ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันศาสนาและสถาบันสื่อมวลชน แนวคิดการสร้างสารด้วยการพูด แนวคิดการผสมผสาน และแนวคิดรสนิยมเป็นกรอบในการวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า พระมหาสมปองใช้รูปแบบวิธีการสื่อสารใน 2 ลักษณะ คือ รูปแบบการสื่อสารเชิงวัจนะ ได้แก่ การใช้คำพูด การเลือกใช้ถ้อยคำ การเล่นคำเล่นภาษา การถามตอบ การทำให้ดูเป็นตัวอย่าง การใช้อารมณ์ขัน การเล่าเรื่อง การใช้เหตุการณ์ปัจจุบันการใช้กิจกรรม และการใช้ภาพและเสียง รูปแบบการสื่อสารเชิงอวัจนะ ได้แก่ พฤติกรรมของเสียงด้วยการพูดเสียงดังฟังชัด

น้ำเสียงน่าฟัง ชัดถ้อยชัดคำ และมีการเลียนเสียง การแสดงอากัปกิริยาท่าทางที่หลากหลายปะปนกัน ตลอดจนการแสดงออกทางสีหน้าสอดคล้องตามเนื้อหาที่ต้องการนำเสนอ สำหรับกระบวนการสร้างสารนั้น พบว่า มีกระบวนการสร้างสารใน 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ความเข้าใจ ได้แก่ การวิเคราะห์ ผู้รับสาร การกำหนดวัตถุประสงค์ และการกำหนดรูปแบบการเผยแพร่ธรรมะในแบบธรรมะเคลิเวอริ ด้านทักษะ ได้แก่ การเลือกใช้สื่อและการเลือกสาร สุดท้ายคือด้านกลยุทธ์ ได้แก่ การใช้อารมณ์ขัน การเล่าเรื่อง การใช้เหตุการณ์ปัจจุบัน การใช้ความรู้ประสบการณ์เดิม และการเลียนแบบ ซึ่งเป็นการสร้างสารที่ถือเอาผู้รับสารเป็นตัวตั้ง อีกทั้งเป็นการสร้างสารจากระสนิยม/ความชื่นชอบรูปแบบใหม่ของผู้รับสารเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะรสนิยม/ความชื่นชอบของผู้รับสารกลุ่มเด็กและวัยรุ่น ผู้ชมรุ่นใหม่ส่วนใหญ่มักมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการนำเสนอและเนื้อหาของพระมหาสมปอง ซึ่งแตกต่างจากความคิดเห็นของผู้ชมรุ่นเก่า ซึ่งมีทั้งความพึงพอใจและความไม่พึงพอใจ ซึ่งสัดส่วนที่แสดงออกซึ่งความพึงพอใจและไม่พึงพอใจมีจำนวนแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด สาเหตุดังกล่าว เกิดจาก “รสนิยม” (taste) ของผู้รับสารทั้งสองกลุ่ม ทั้งรสนิยมในเรื่องทางธรรม และรสนิยมในเรื่องทางโลก ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยเรื่อง “อายุ” เนื่องจากตัวแปรเรื่องอายุนั้นเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงประสบการณ์การเรียนรู้ที่ผ่านมา โดยเฉพาะประสบการณ์การเรียนรู้ในทางธรรม

ญาณินุช มิลาภ (2552) ศึกษาเรื่อง “การสื่อสารอย่างไม่เป็นทางการในรายการ ‘ไก่อ๋ม ค่อยเจี๋ย’” มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะบทเปิดที่ปรากฏในรายการ และเพื่อทราบถึงวิธีการสื่อสารจากการใช้บทเปิดในรายการที่นำเสนอผ่านสื่อวิทยุและโทรทัศน์ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ทำให้ลักษณะที่ไม่เป็นทางการปรากฏขึ้น โดยได้นำแนวคิดเรื่องกระบวนการของความไม่เป็นทางการ แนวคิดบทเปิด และปัจจัยในการกระทำการสื่อสารเข้ามาประยุกต์ใช้

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ดำเนินรายการ “ไก่อ๋ม ค่อยเจี๋ย” ได้มีการนำบทเปิดที่แสดงผ่านทางท่าทาง และน้ำเสียงมาใช้ ในขณะที่บทพูดนั้น ไม่ได้ถูกเขียนขึ้นมาเป็นลายลักษณ์อักษร แต่ใช้ข้อมูลจากช่องทางการสื่อสารต่างๆที่ทางรายการได้เปิดไว้อยู่ตลอดซึ่งได้แก่ ประเด็นที่เกิดขึ้นระหว่างผู้ดำเนินรายการด้วยกันเอง ประเด็นที่ฝ่ายผลิตรายการเตรียมไว้ในแต่ละวัน และข้อความทางโทรศัพท์ที่ผู้ฟังหรือผู้ชมส่งเข้ามายังรายการ วิธีการสื่อสารจากการใช้บทเปิดที่ปรากฏดังกล่าว จะมีรูปแบบของการนำเสนอที่แตกต่างไปจากธรรมเนียมการปฏิบัติของรายการวิทยุ และโทรทัศน์รูปแบบเดิม เช่น การใช้ น้ำเสียงพูดคุยในลักษณะการแสดงละครวิทยุ หรือการแสดงสีหน้าท่าทางที่เกินจริงที่มักใช้ในการแสดงละครเวที เป็นต้น ซึ่งก่อให้เกิดเป็นลักษณะการสื่อสารอย่างไม่เป็นทางการขึ้นมา ทั้งนี้บุคลิกของผู้ดำเนินรายการและรูปแบบของรายการ เป็นปัจจัยที่ช่วยให้การใช้บทเปิดเกิดการสื่อสารอย่างไม่เป็นทางการดำเนินไปได้อย่างลื่นไหล รวมถึงอรรถรสในการรับฟังหรือรับชมที่เพิ่มมากยิ่งขึ้น

เมื่อทบทวนงานวิจัยที่ผ่านมาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับรายการโทรทัศน์แล้วทำให้เข้าใจวิธีการวิเคราะห์ รูปแบบ เนื้อหา ตลอดจนกลวิธีการนำเสนอของรายการในแง่มุมที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น

จากการทบทวนงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า การศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสารมีจุดประสงค์ในการศึกษาใน 2 รูปแบบด้วยกัน คือ ศึกษาเฉพาะองค์ประกอบของเหตุการณ์สื่อสารเท่านั้น และศึกษาองค์ประกอบของเหตุการณ์สื่อสารควบคู่ไปกับการใช้ภาษา โดยงานวิจัยที่ศึกษาเฉพาะองค์ประกอบของเหตุการณ์สื่อสารส่วนใหญ่ เป็นการศึกษาโครงสร้างของสถานการณ์สื่อสาร วัจนกรรมที่ปรากฏในการสื่อสาร และพรรณนาถึงองค์ประกอบของเหตุการณ์สื่อสาร ส่วนการศึกษาภาษาที่ใช้ในสถานการณ์สื่อสารด้วยนั้น จะเน้นในเรื่องของการใช้ภาษาเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ของการสื่อสารนั้นๆ นอกจากนี้ยังพบว่า การพรรณนาถึงองค์ประกอบของการสื่อสารในงานวิจัยส่วนใหญ่ จะเลือกองค์ประกอบบางองค์ประกอบมาวิเคราะห์เท่านั้น สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธสารสามารถแบ่งได้ 2 ประเภท คือ สัมพันธสารที่เป็นการสื่อสารทางเดียว และสัมพันธสารที่เป็นบทสนทนาซึ่งพบใน ประเด็นการจัดสรรผลัด และประเด็นดัชนีปริจเฉท การศึกษาสัมพันธสารทั้ง 2 ประเภทนี้เป็น การมุ่งวิเคราะห์แต่ทางด้าน ไวยากรณ์เท่านั้น ส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรายการโทรทัศน์เป็นการศึกษาถึงบทบาทและหน้าที่ของรายการ ศึกษากลวิธีเล่าเรื่อง หรือการนำเสนอ และศึกษาบทเปิดและวิธีการเปิดรายการ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved